

Förord

Jag har alltid varit intresserad av historia och kommer ihåg att jag ville börja släktforska när jag var runt åtta år. Kanske inte släktforska i sakens mening men jag ville få reda på historien bakom min släkt, vem var min farmors mamma och vad gjorde hon? Kommer något av mina personlighetsdrag från henne? Helst av allt hade jag velat ha en tidsmaskin så att man kunde åka tillbaka och se hur de hade det, eller hade velat ha är fel sak att säga, jag vill ha det nu också ...

Men jag började aldrig släktforska för jag har alltid tyckt att det verkar så svårt. Dock gjorde jag några halvhjärtade försök men gav upp för att jag tyckte det var för krångligt. Men jag har aldrig slutat fascineras av slakten och dess historia. Så kom hösten 2007 och det var dags att välja vad man skulle göra till sitt projektarbete och jag funderade och funderade men kunde inte komma på något. Så en dag när jag satt och pratade med mamma om mitt ganska så panikfyllda tillstånd, jag hade bara några dagar på att bestämma mig, så kom hon med idén om att jag ju kunde släktforska. "Ja!", sa jag och på den vägen är det. Men fortfarande visste jag inte hur man gjorde så därför fick frågeställningen för mitt projektarbete bli " Hur släktforskar man?". Så nu efter nästan sju månaders arbete hoppas och tror jag att jag samlat på mig lite information om hur man går tillväga om man är nyfiken och vill börja släktforska och därför har jag skrivit denna lilla guide.

Guide är just vad det är, detta är inte på några sätt en vetenskaplig rapport, i detta arbete får du följa mig i mitt forskande och lära dig grunderna så att du ska kunna komma igång med släktforskningen.

Jag har även intervjuat en kvinna vid namn Christina som släktforskat i 23 år om varför hon gör det och om hennes bästa tips. I detta lilla arbete har jag inte tagit upp alla sätt och vägar man gå när man släktforskar utan tagit upp de primära sakerna man bör veta och som hjälper en att komma igång, det andra kan man ta efter hand. Jag har försökt att skriva guiden så lättförståelig som möjligt så att man inte ska bli avskräckt från att inte våga börja släktforska, för du - det är spännande!

Josefine Wallin

Innehållsförteckning

Att tänka på	3
Hur börjar man släktforska?	3
Det fortsatta sökandet	4
Mikrofilmernas uppkomst	4
Mikrofilmer	4
Genline	5
Gammeldags handstil	5
Antavlor	6
Stamtavlor	6
Kyrkoarkiven	7
Husförhörslängder	7
Landsarkiv	8
Hur kom efternamnen till?	8
Internetsidor som kan vara till hjälp	9
Intervju med Christina	9

KÄLLFÖRTECKNING

Att tänka på

Ett tips att följa från början är: Håll reda på alla olika papper, namn, år och allt annat! Superviktigt. Man tror att man kan hålla reda på allt men när man väl kommit igång är det svårt att veta vem som är vem och vilken sida det nu var på och så vidare. Så, håll det organiserat.

Innan du börjar kolla i kyrkböcker och så vidare är det viktigt att du frågar människor omkring dig vad de vet och om du redan har material hemma; foton, vigselbevis, dödsannonser eller annat. Om du intervjuar släktingar så ta anteckningar - man glömmer så lätt. Annars kan man spela in på band eller filma medan man intervjuar men det är inte alla som känner sig bekväma med det och det kanske hämmar dem att berätta saker, så fråga ifall det känns bra för dem att du gör det. Jag gjorde bara anteckningar under mina intervjuer och det gick bra.

En konstig men ack så viktig grej min handledare påpekade för mig var att man ska använda blyertspenna, inte bläckpenna. Att man ska göra detta beror inte bara på att man kommer att skriva fel ett antal gånger men även det faktum att bläcket efter några år försvinner. Därför ska man använda blyertspenna när man släktforskar!

Hur börjar man släktforska?

Det första du gör när du ska börja släktforska är givetvis att fråga människorna runt omkring dig vad de vet. Om dina far och morföräldrar är i livet, eller ännu äldre släktingar, så är din första uppgift att ta reda på deras namn, födelsedata och födelseförsamling .

Säg att du har din morfars information men du vet inte när eller var hans föräldrar är födda, du kanske inte ens har deras namn, då skickar du ett brev till församlingen där din morfar är född. I brevet skriver du att du undrar vad din morfars föräldrar heter och om det står vilken församling de är födda i och deras födelsedatum.

Anledningen till varför det är viktigt att veta födelseförsamlingar är för att prästerna förr i tiden var de som hade koll på befolkningen; de skrev in när man föddes, gifte sig, var man bodde och när man dog. Så när man ska leta är det först och främst i kyrkböckerna man letar i och därför behöver man veta i vilken församlings kyrkböcker man ska leta i, annars blir det lite jobbigt...

Förhoppningsvis får man ett svar från församlingen, det tar allt mellan en till sju veckor, där man får de uppgifter man frågat efter och kanske till och med mer. Står det då vilken församling morfaderns föräldrar är födda i kan du gå vidare och fortsätta letandet.

Det fortsatta sökandet

Sedan finns det två, eller egentligen tre, vägar att gå: Det mer traditionella sättet med mikrokort eller med hjälp av Internet och en förening som heter Geline. Det tredje sättet är att söka upp landarkiven och leta där själv. Men bor man inte i närheten av dessa blir det lite jobbigt att åka dit varje gång man ska släktforska, därför har jag valt att istället berätta om de två andra alternativen. Alla tre alternativen har samma material, man får bara tag på dem på olika sätt.

Jag har använt mig av det sistnämnda eftersom hon som hjälpte mig med min släktforskning (det är henne jag intervjuar senare), Christina, var medlem där och på så sätt fick jag chansen att prova det. Eftersom jag själv då inte provat på detta med mikrokort har jag läst mig till fakta om detta men eftersom jag är inne i "släktforskarpråket" så har jag försökt göra det lättare att förstå. Nedan följer de två alternativen, men först måste jag ta upp lite av historien bakom mikrofilmerna.

Mikrofilmernas uppkomst

Anledningen till varför man inte kan gå direkt till mikrofilmerna eller Geline att söka sina "första släktingar" som då bör vara mor- och farföräldrar eller deras föräldrar är för att när man gjorde mikrofilmerna kunde man ofta inte filma längre fram än till 1860-talet. Ofta är det denna period de "första släktingarna" är födda i och därför får man skriva brev till församlingarna för att få fram information. Orsaken till detta är att det materialet efter 1860-talet var sekretessbelagt. Så här gick det till när mikrofilmerna såg dagens ljus: I slutet av 1940-talet kom mormoner från Salt Lake City till Sverige för att filma Sveriges kyrkoboksmaterial av religiösa skäl. De avslutade sin filmning 1963 och då hade de viktigaste kyrkoarkivalierna fram till 1860 filmats. Tiden efter detta fick de inte filma eftersom kyrkoboksmaterialet är sekretessbelagt fram tills 70 år efter det skrivits. Efter detta har ytterligare material filmats. Sammanlagt har över 100 miljoner sidor filmats!

Mikrofilmer

Man kan låna eller köpa mikrofilmer som är små plastkort. Eftersom jag då inte gjort detta själv får jag lite på att författarna Elisabeth Thorsell och Ulf Schenkmanis till boken "Släktforskning - Vägen till din egen historia" (som för övrigt är en mycket bra bok) har rätt då de säger att användningen av mikrokort går till så här: Låna gör man på bibliotek, på vissa bibliotek är det gratis och på andra kostar det. Om du vill låna mikrokort (som är stora som vykort och vart kort innehåller 50 sidor) går du till ett bibliotek och ber att få titta i SVAR-katalogen (som är en förkortning på Svensk arkivinformation och som skapades när man gjorde om kyrkoboksfilmerna till mikrokort så att fler skulle få chans att titta på dem) och där står vilken volym du bör

låna. Sedan antecknar du kortnumret och volymen du vill låna på en beställningsblankett och lämnar till personalen. Efter några dagar kommer mikrokorten, lånetiden är en månad och sen får man skicka tillbaka dem. För att kunna läsa mikrokorten behöver man ha, eller låna, en läseapparat. Många huvudbibliotek har mikrokort för församlingarna i kommunen hemma.

Genline

Som skrivet använde jag mig av Genline när jag släktforskade. Genline startade år 2000 och genom Genline får man tillgänglighet till kyrkoboksarkiven. Att vara medlem i Genline kostar pengar; ett prisexempel är ett medlemskap på ett kvartal som kostar 495 kronor.

Detta är ett fantastiskt program och som ger möjlighet att hitta sina rötter! Jag rekommenderar det starkt. Genom Genline får man tillgång till alla kyrkoböcker och det som är så bra att man har allt på sin dator. Släktforskar man på ett mer traditionellt sätt får man gå till sitt bibliotek och be dem skicka efter mikrokort som man sen får sitta och titta på i en liten maskin. Genline är ett program som gör släktforskningen lättare (även om man kan få sitta i timmar och titta på sida upp och sida ner för att hitta rätt person) och man kan komma längre bak i tiden snabbare. Om du får chansen att prova på Genline- ta den!

Användningen av Genline fungerar så att man loggar in sig och sen väljer man vilken församlings böcker man vill leta i, därefter väljer man vilken eller vilka av böckerna man vill leta i och sedan under vilken tidsperiod. Då kommer den boken upp och man får "bläddra" i den och leta efter sina släktingar. Har man då födelseförsamlingen för ens morfars föräldrar väljer man den församlingen och tittar förslagsvis i födelseboken för att kolla upp dem så att de verkligen står där. I födelseboken får man även reda på vad morfaderns föräldrars föräldrar heter och var de var födda. Sen kan man titta i de andra böckerna för att få reda på mer fakta, men mer om dem senare.

I början verkar det lite svårt att försåt Genline men när man väl är igång är det lätt och man förstår att den är pedagogiskt uppbyggd.

Gammeldags handstil

Det finns ett stort problem när man läser kyrkoböckerna och det är handstilen. Före 1800 användes tysk eller gotisk handstil och ibland är den riktigt svår att tyda för att inte säga omöjlig.

Ju längre bak i tiden man kommer desto svårare blir det. Men det finns böcker som visar på typiska alfabet som fanns förr i tiden så ha en sådan bok till hands när du forskar. Jag har själv haft förmånen att ha Christina att fråga när jag fastnat men

ge inte upp ifall du inte kan uttyda texten, låt den vara och återkom senare eller så kanske du hittar någon som kan hjälpa dig!

Under följande stycken kommer jag att förklara en del ord och arkiv som man behöver veta när man släktforskar.

Antavlor

När du börjar släktforska gör du en antavla. Antavla är en grafisk eller textmässig bild över dina förfäder (anor). Det är ungefär som ett släkträd.

För varje person på tavlan kan man, och bör, göra en ansedel (även kallad personakt) så att man kan skriva ned fakta om denna person. Det finns mallar att följa både till antavla och ansedel, jag fick mina av Christina som i sin tur fått sina av släktforskarförbundet hon var med i, så det är där man kan få tag på dem.

Alla personer i antavlan bör få ett eget nummer så att man inte förväxlar personerna med varandra, om det till exempel finns två Carl Andersson i släkten. Det mest använda systemet är Kekules system och det går ut på att personen efter probandet (du är probandet, den man utgår ifrån vid sin släktforskning kallas så) får nummer 1 vilket alltid är pappan, nästa person som är mamman får nummer 2 och så vidare. Ska jag då skriva min farmors namn som är Siv Wallin skriver jag alltid hennes namn plus siffrorna II: 4. De romerska siffrorna II är med för att jag ska veta vilken generation det är, min farmor är ju den andra generationen bort från mig. Fyra eftersom hon är person nummer fyra. Alltså blir det Siv Wallin II:4, så vet man exakt vem man menar.

I boken "Släktforska! Steg för steg" av Per Clemensson och Kjell Andersson står det bra om bland annat antavlor och stamtavlor (se nedan).

Stamtavlor

Man kan även göra stamtavlor, det gör man efter att man kommit en bit på sin antavla. I stamtavlan för man in "de andra släktingarna", ens morfars syskon och deras barn och så vidare.

Det finns två olika sorters stamtavlor: agnatisk och kognatisk. Vid agnatisk stamtavla tar man bara med ättlingarna på manligt led till den äldste personen man utgår från och gör man en kognatisk tar man med alla.

Jag har inte gjort någon stamtavla, mer än att jag på mina ansedlar skrivit upp alla barn som mina anor fått.

Kyrkoarkiven

Kyrkoarkiven är själva basen för släktforskandet. Arkiven består av olika handlingar som fått olika beteckningar.

- AI- Husförhörslängder
- B- Flyttningslängder
- C- Födelse- och dopböcker
- D- Kommunion eller nattvardslängder
- E- Lysnings- och vigselböcker
- F- Död- och begravningsböcker
- H- Bilagor till föregående böcker
- K- Sockenstämmoprotokoll
- L- Räkenskaper

Ibland är vissa kyrkoböcker borta, kanske på grund av att de brunnit upp, försvunnit eller är så skadade av fukt att de inte går att använda.

De viktigaste böckerna är födelse, vigsel och dödböckerna. Det är även dem jag använt mig mest av.

I **Födelse- och dopböckerna** hittar du, beroende på hur ambitiös prästen som skrev det var, datumet när ett barn är fött, när de döptes, föräldrarnas namn, var i församlingen familjen bodde och dopvittnens namn (som ju ofta var släktingar). I födelse- och dopböckerna kommer du att stöta på orden *sus* och *test*, dessa betyder gudmor respektive faddrar. Ordet namn står ibland som *nom*. Det finns många ord som kan vara svåra att förstå men dessa kommer du garanterat att stöta på och därför kan det vara bra att veta vad dessa betyder. Det finns böcker där gamla ord förklaras. Ibland står även moderns ålder samt vilket nummer barnet hade (alltså i vilken följd barnet föddes i just den församlingen).

I **Vigselboken** står dagen för vigseln samt brudparets namn, i vissa fall står bara brudgummens. Har man tur kan det finnas fler uppgifter: var de kom ifrån, vad de gjorde och deras åldrar. Vigseln ägde ofta rum i brudens hemsöcken.

I **Dödboken** (ganska bisarrt namn för övrigt) finns uppgifter om när döden inträffade och när begravningen skedde. Oftast står även civilstånd, dödsorsak och ålder.

Husförhörslängder

Det är endast i Sverige och Finland i hela världen som det finns Husförhörslängder. Även detta är ett basmaterial för släktforskare. I Husförhörslängderna står hela familjen med och deras pigor och drängar, ifall de hade några. Först står namnet på gården, sedan kommer mannens namn och under honom hustrun och sedan barnen. Man har även bokfört befolkningens flyttningar och kristendomskunskaper. Följer

man Husförhörslängden (det gjordes en ny för varje familj varje år) kan man se när det föds nya barn eller om någon helt plötsligt saknas, kanske dör något syskon eller föräldrarna. Det står även när föräldrarna gifte sig. Husförhörslängden är en riktigt bra källa

Landsarkiven

På landsarkiven finns kyrkoarkiven från tiden före 1895, domkapitelarkiv, vissa skolarkiv, domstolsarkiv och länsförvaltningens arkiv. Landsarkiven finns i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund. De olika arkiven ansvarar då för olika områden i landet.

Den svenska folkbokföringen går tillbaka till 1600-talet. Det är prästerskapet som skötte det från dess början fram till 1991 då staten tog över.

Om man inte vet vilken församling ens släktingar tillhörde men man vet vilken gård den tillhörde kan man titta i Rosenbergs Geografiskt- Statistiskt handlexikon. Första upplagan av denna bok kom 1880 och däri finns alla gårdar som fanns då och vilken församling de tillhörde. Rosenbergs Geografiskt- Statistiskt handlexikon finns på de flesta bibliotek och arkiv.

Hur kom efternamnet till?

Förr fick barnet sitt efternamn från fadern: faderns namn+ son/ dotter. Under senare delen av 1800-talet övergick man till ärvda oföränderliga efternamn, men som man ändå ärvde från fadern. Däremot tog inte kvinnan makens efternamn utan behöll sitt eget hela livet det är inte förrän ganska nyligen som kvinnan bytte efternamn till makens.

Thorsell och Schenkmanis berättar att inom adeln hade man särskilda familjenamn som man ofta tog från sin vapensköld, till exempel Oxenstierna. Även borgerskapet började ta efter adeln och hade ett oföränderligt efternamn men som syftade på var man kom ifrån, till exempel Wadström från Hanewad. Präster latiniserade gärna sitt efternamn, även det med syfte på hemorten. Exempel på detta är om prästen kom från Aska så blev namnet Aschanius.

Hantverkarna började bära familjenamn på 1600-talet. Hade man ett son- namn hittade man på ett eget. Faktum är att detta hände i min släkt. Min farfars farfars farfar hette Olof Andersson men hans son hette helt plötsligt Carl Wallin när han borde ha hetat Carl Olofsson. Detta hittade sin förklaring i att Olof var torpare medan Carl klättrat på samhällsstegen och blivit slöjdare.

Om man blev soldat bytte man ofta efternamn så att det inte skulle finnas 10 Svensson på samma regemente. På 1700-talet gav man ofta soldaten ett naturnamn

med syfte på var han kom ifrån. Kom man från Hultsjö fick man heta Hultberg och så vidare. På 1800-talet fick soldaterna namn som Rask, Tapper och Lejon.

Internetsidor som kan vara till hjälp

Här nedan finns tips på några hemsidor som kan vara till hjälp!

Släktforskning för noviser - En mycket bra och enkel hemsida för nybörjare som är lite vilsna: <http://slaktforskning.blogspot.com/2007/01/slktforskning-fr-nybrjare.html>

12 nybörjarfrågor – Nättidningen Rötter listar 12 vanliga nybörjarfrågor:
<http://www.genealogi.se/nyb-faq.htm>

Barnens släktforskar sida – Här står väldigt, väldigt enkelt om släktforskning, men det kan ju vara bra till en början! : <http://www.jensengotland.com/barn/barn.htm>

Statens arkiv – Här finns de grundläggande kunskaperna om släktforskning:
<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=1307&refid=1302>

Nu hoppas jag att du lärt dig lite av grunderna till konsten att släktforska och jag hoppas att du ska ha blivit sugen på att försöka! Här nedan kommer en intervju med Christina Gargård som är personen som hjälpt mig i min forskning.

Intervju med Christina

Hur kom det sig att du började släktforska? När började du? Jag började 1985 då jag fick tag på ett papper som hade några generationer tillbaka nedtecknat. Jag blev nyfiken på ett av namnen: Nils Schaaning, som var skomakare i Simrishamn på 1700-talet. Jag undrade varför det såg ut så och jag blev nyfiken på historien runt omkring. Så jag anmälde mig till en kurs i släktforskning och fick lära mig grunderna. Man blir biten och tycker man det är spännande så slutar man aldrig släktforska. Det är ju lite av ett detektivarbete. Det är roligt och när man hittar vad man letar efter blir det "Jippie!"

Vad visste du om släktforskning innan du började? Jag visste ingenting. Inte ett dugg.

Hur långt tillbaka har du kommit? Ähm... På några grenar har jag kommit till 1600-talet. Men på min dotters sida, genom hennes pappa, har jag kommit till 1100-talet.

Är man en vanlig bonde finns det inget om en så långt tillbaka men finns det något speciellt om en så kan man hitta det. Det visade sig nämligen att hon var från en adelssläkt från Tyskland och vill hon så kan hon ta det adliga namnet till efternamn.

Har du någon gång fått ge upp helt och hållet med någon ana? Ja, det händer. Ofta på grund av att det inte finns böcker, att kyrkoböcker brunnit upp till exempel. Fram till 1658 var ju Skåne danskt och kyrkoböckerna skrevs innan dess i Danmark men det var mer att man bokförde befolkningen så att man kunde ta ut skatt och det var inte så noga med personerna som bodde där. Det var pengarna man ville åt. Så tiden innan Skåne blir svenskt är det lite svårt att hitta. Sedan kan det vara svårt om barnet är utomäktenskapligt, då står bara moderns namn och inte pappans, så då kommer man inte vidare.

Vad är det mest spännande eller roligaste du upptäckt? Det var när jag upptäckte att min dotter var adlig.

Varför tycker du att det är så roligt att släktforska? Jag är historiskt intresserad så när man får följa ett livsöde i en annan tid är det mycket spännande. Man lär sig också att uppskatta vad man har när man ser hur svårt det kunde vara förr. Man lär sig också historiken, när man till exempel läser om spanska sjukan eller digerdöden tänker man på sina släktingar som var där och upplevde det. Att släktforska är en utmaning, man ger aldrig upp även om det verkar kört.

Vilka tips eller råd kan du ge den som vill börja släktforska? Om man inte har någon i sin närhet som kan släktforska ska man gå en kurs. Det finns även en del litteratur man kan skaffa sig. Sedan gäller det att lära sig att läsa gammal text. Det är a och o. Det är jätteviktigt att man är noga med allting annars kan man inte ha någon kontroll. Släktforskningen tar aldrig slut, det finns bouppteckningar, människor som utvandrat, soldater och andra grenar, till exempel syskon som man kan följa. Detta har jag gjort och då visade sig att jag var släkt med både biskop Christina Odenberg och före detta ärkebiskopen K. G Hammar, haha.

Källförteckning

Elektroniska källor

Barnens släktforskarsida, 2006, <http://www.jensengotland.com/barn/barn.htm>

Rötter, 24 februari 2006, <http://www.genealogi.se/nyb-faq.htm>, senast uppdaterad 24 februari 2006

Släktforskning för noviser, 2007, <http://slaktforskning.blogspot.com/2007/01/slktforskning-fr-nybrjare.html>, senast uppdaterad 21 januari 2007

Statens arkiv, 2007-03-14, <http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=1307&refid=1302>, senast uppdaterad 30 januari 2008

Tryckta källor

Andersson, Kjell och Clemensson, Per, 1984, *Släktforska! Steg för steg*, LT, Falköping

Thorsell, Elisabeth och Schenkmanis, Ulf, 1993, *Släktforskning – vägen till din egen historia*, Ica Bokförlag, Borås

Muntlig källa

Gargård, Christina, 14 mars 2008, Intervju, Helsingborg